

רועי כהן**חרדים לשירות המדינה**

גיוון במקום העבודה הוא טוב וחשוב. סביבת עבודה מגוונת היא מעשירה, מחכימה ומעודדת יצירתיות. אולם, ככל שזה נוגע למגזר הציבורי מדובר בחובה ובצורך לאומי. מגזר ציבורי מגוון יוביל לקבלת החלטות נכונות יותר שראויות את המציאות בצורה אותנטית ומדויקת יותר. מגזר ציבורי הומוגני יוביל בהכרח לקבלת החלטות מדיניות שיהיו נכונות רק בחלקן.

המחשה מעולה לכך היה ניתן לראות בעת הגל הראשון של משבר הקורונה: השדרה המקצועית במשרד הבריאות לא הבינה באופן מלא, לדוגמה, מהם חגיגות הפורים במגזר החרדי. אילו היו מבינים, בוודאי היו פועלים אחרת. האמת היא שאנחנו לא צריכים להיות מופתעים מכך. ככה זה כשבמשרד הבריאות, במיניסטריון, לא נקלט חרדי אחד במהלך השנה האחרונה. אילו על-יד שולחן קבלת ההחלטות הייתה נוכחות חרדית, אין ככלל ספק שהדברים היו נראים אחרת.

חצי הכוס המלאה היא שיש רוחות מרעננות המבשרות על שינוי לטובה. בראש ובראשונה נה מכיוון נציבות שירות המדינה. בלתי נתפס שעד לשנה האחרונה, ממשלת ישראל לא ידעה מה אחוז החרדים בשירות המדינה או מה מספר החרדים שנקלטים לשירות המדינה מדי שנה. מור ברזני, מנהלת האגף לגיוון תעסוקתי בנציבות שירות המדינה הצליחה לכתוב את דוח הגיוון ואספה לראשונה – ולא פחות חשוב הנגישה – את נתוני הייצוג של המגזר החרדי. זהו השלב הראשון וההכרחי.

השלב השני הוא להבין מהם החסמים שמונעים מחרדים, גברים ונשים, להצטרף לשירות המדינה וזאת על אף הנכונות ההולכת וגוברת מצידם להשתלב ולהיכנס מתחת לאלונקה. לטעמנו, בראש ובראשונה, החסם המרכזי הוא קיומה של הדרישה לתואר אקדמי ממי שחפצים להשתלב במגזר הציבורי. ברור לכלם שיש צורך להביא את השירות הציבורי למאה עשרים ואחת ששם, המיומנויות הן העיקר ולא התואר. זה נכון בעיקר לבעלי מיומנויות טכנולוגיות אך לא פחות לאוכלוסייה החרדית.

השלב השלישי הוא להסיר את החסמים. במקרה הנוכחי – מציאת חלופות לתואר כתנאי סף לכניסה לשירות הציבורי. אין חולק שקיימות משרות שדורשות השכלה מתאימה; אף אחד מאיתנו לא ייכנס לניתוח אצל רופא מרדים שלא למד רפואה. עם זאת, הכשרה ראויה וייעודית לאוכלוסייה החרדית תאפשר לוודא שהם יוכלו וישמשו שותפים מלאים בתהליך קבלת ההחלטות המקצועי.

החשיבות לשילוב חרדים בשירות הציבורי לא נועד כדי לייצר עבורם אפיק נוסף להשתלב בשוק התעסוקה. הצורך בשילובם במקצועי קבלת ההחלטות המקצועיות, יסייע לאיכות קבלת ההחלטות במגזר הציבורי כולו. בהתאם לכך ובהמשך למאמץ הרב מצד נציבות שירות המדינה, על הממשלה לקבוע יעד מאקרו לתעסוקת חרדים בשירות הציבורי. רי. זהו המפתח להצלחה חברתית וכלכלית.

הכותב הוא מנכ"ל המכון החרדי למחקרי מדיניות

צורך לאומי. נציב שירות המדינה פרופ' דניאל הרשקוביץ

הספרדי. אנחנו משוכנעים שהרפורמה שהנציב מוביל להכרה אקוויולנטית, בתעודות ללא תואר, תפתח עוד יותר את השורות עבור הציבור החרדי. כאמור, בימים אלו, שוקדים בנציבות ו'במכון הח' רדי', על כתיבת מסמך משותף שנועד לייצר חלופות לתנאי סף רלוונטיים לציבור החרדי. במקביל, יו"ר וועדת חוקה חוק ומשפט, יעקב אשר, שיגר השבוע מכתב למזכיר הממשלה, צחי ברורמן, שבו הוא מבקש להגדיר את סוגיית שילוב חרדים בשירות המדינה כיעד ממשלתי, ולהטיל סנקציות על גופים ומעסיקים שיסרבו לשתף פעולה.

אשר מציין במכתבו כי מהנתונים שהוצגו בשבוע שעבר בפני הוועדה עולה, כי שיעור קליטת עובדים חרדים רחוק מלעמוד ביעד שקבעה הממשלה לשנים 2017-2020. הוא מדווח לממשלה כי הנציבות התחייבה לעשות אדפטציה ייעודית למגזר החרדי במבחני ההערכה, במטרה להתאים למאפייני הייחודיים של האוכלוסייה החרדית וכמו כן, בהכרח בתארים אקוויולנטים ובניסיון עבודה, על מנת להביא למצב שהמבחנים יהיו שוויוניים עבור כלל האוכלוסיות.

במסגרת הדיון בוועדת החוקה, עודכנו החברים על כך שישנן יחידות ממשלתיות שאינן פועלות בהתאם לחוק שירות המדינה לעניין ייצוג הולם. במכתב, מציין ח"כ אשר, כי הוועדה תעקוב מקרוב אחר ההתחייבות שנתנה הנציבות לחברי וועדת החוקה להפעיל אכיפה ביחס לאותן יחידות "אדומות" עד כדי הקפאה מוחלטת של התקניה.

בחלק המסכם במכתבו, דורש יו"ר וועדת חוקה חוק ומשפט, לקבוע ב"החלטת ממשלה" את שיעור הייצוג ההולם של האוכלוסייה החרדית בשירות המדינה, לכל הפחות לחמש השנים הבאות. לפי הצעתנו, החלטת הממשלה תקבע יעד מוחלט לקליטה של לפחות אלף עובדים בשנה מקרב האוכלוסייה החרדית.

ועד שבממשלה מישוה יתפנה בימים טרופים אלו להשיב לחבר הכנסת אשר, ב'מכון החרדי למחקרי מדיניות' שוקדים על גיבוש מתווה אפקטיבי שיצליח לרבע את המעגל: להבטיח את רמתו הגבוהה של העובד מחד ולאפשר צדק חלוקתי, לכלל האוכלוסייה, מחד.

"השקעה בפיתוח מבחני כשירות והתאמה לתפקיד המסוים", סבורים הגב' ניצה קסיר ופרופ' מרגליות, "תאפשר קבלת עובדים ללא תואר מבלי שהדבר יפגע בתפוקתם כעובדי מדינה". נתפלל להצלחתם.

↓
מחוץ לקופסה

בשנה האחרונה, מתוך כלל הנקלטים, רק 4.8% מתוכם חרדים. זה עדיין לא היעד הממשלתי אבל בכל זאת התקדמות. פרופ' הרשקוביץ מבקש שנסב מבט גם להשמות שנעשו במשרות הסטודנטיות: "יחד איתם", הוא אומר "מדובר ביותר מחמישה אחוזי נקלטים שהיו לנו בשנת 2019. אמנם בעיקר מדובר בלבד הנמוך יותר של התפקידים, אבל אני מעריך שבתוך מספר שנים נראה עליה דרמטית גם במשרות הבכירות.

"רומא לא נבנתה ביום אחד. בתוך שנתיים הציחנו להגיע משלושה אחוז מועסקים חרדים ל-4.8 אחוזים. זה תוצר של מאמץ כביר לא מדובר רק בשינוי החשיבה בשירות המדינה אלא גם בזה של הציבור החרדי. צריך גם שם לעשות הרבה שיתופי פעולה, הרבה למידה והתאמת ציפיות, כדי לעודד את המגזר החרדי שמעוניין להשתלב במגזר הציבורי לבוא ולהתמודד במכרזים."

מבלי לזלזל בבעלי תואר אקדמי, אמרת, תסכים איתי ששילוב אמיתי יתחיל כשנראה חרדים, ללא תואר, אלו שמכונים מיינסטרים, משתלבים בשירות הציבורי. "אני כל כך שמח שהעלית את הסוגיה הזאת", אמר. "בימים אלו אנחנו עושים עבודת מטה מהפכנית ומכניסים חלופות מעניינות שייתנו פתרון לנושא. בין היתר, אנחנו שוקלים ברצינות להכיר בהשכלה תורנית כשוות ערך, כאקוויולנט-נטית, לתואר. כשאני מדבר על שילוב חרדים אני בעיקר מתכוון לאותם חרדים שלא רוצים ולעשות תואר. אלו שיש להם תעודת 'יורה יורה' מהרבנות ועד היום היא לא הייתה שווה מבחינה תעסוקתית-אקדמית. את זה אנחנו הולכים לשנות.

"יתרה מכך, גם את אלו שלא עשו תואר רבני אנחנו בוחנים אפשרות לשלב. ייתכן שנגדיר מספר מסוים של תקנים שכדי לקלוט בהם עובדים נוכל למצוא דרך חלופית מתואר או אפילו מתעודה מהרבנות. אני מקווה שבקרוב ממש נהיה אנשי בשורות". מור ברזני, מנהלת האגף לגיוון תעסוקתי, מבקשת להוסיף על דבריו של הנציב: "אנחנו ערים לכך שישנם זרמים שונים באוכלוסייה החרדית", היא אומרת "ואנחנו מתאימים את עצמינו תוך הסתכלות מתמדת על הגוונים השונים הקיימים בקהילה החרדית. גם בתוכנית 'משפיעים' שבה היינו מעורבים היו לנו 1/3 חסידים, 1/3 ליטאים ו-1/3 מהציבור

נציבות שירות המדינה, משרדי הפנים והעבודה יחד עם קרן ק.מ.ח. פתחו את תוכנית 'משפיעים' שנועדה להכשיר בוגרי תואר חרדים, גברים ונשים בהפרדה, כעובדים במגזר הציבורי. "המטרה הייתה להכיר להם מקרוב כיצד פועלות מערכות הממשל בישראל; משרד הביטחון, מערכות הבריאות, חינוך ומשפט", מסביר איציק קרומבי, שבמקביל, מכהן גם כמנהל 'מרכז החדשנות' של קרן ק.מ.ח.

הבשורה האמיתית הגיעה בסיום תקופת הפיקטיביות: "במסגרת התוכנית", הוא אומר "אחרי חצי שנה אינטנסיבית של למידה, השתלבו בוגרי 'משפיעים' במשרות ציבוריות כעובדים מן המניין לתקופה בת שנתיים ובסיומה, הם יכלו להתמודד עצמאית במכרזים השונים על משרות בכירות יותר". שני מחזוריים עברו בהצלחה. שביעות הרצון הייתה אדירה. אלא שאז, לקראת פתיחתו של המ"ח חוזר השלישי, התעוררו ארגוני הנשים והטהרנים למיניהם: לא ייתכן, טענו, שתיווצר אפליה על רקע מגדרי בקבלה לעבודה. הרגולטור התקשה להבין: איזו בעיה קיימת בתוכנית שפונה, בהפרדה, גם לגברים וגם לנשים. הבעיה, אמרו, טמונה בסדר הדברים. מכיוון שהתוכנית איננה מקבילה לשני המינים אלא ראשית הגברים מקבלים את ההכשרה ורק לאחר מכן היא ניתנת לאוכלוסיית הנשים, יוצא מכך, שקליטתם של הגברים בשנתיים הראשונות נעשית לפני הנשים ואם כן, זוהי אפליה.

בית הדין לעבודה זרק את העותרים מכל המדרגות. הכתובת הבאה שלהם הייתה בג"צ, שבאופן די מפתיע הכשיר את תוכנית 'משפיעים', אולם סייג זאת בכך שהיא צריכה להתקיים במקביל. למרות פסיקת בג"צ, התוכנית, שזכתה לשבחים מכל גור-מי המקצוע, הוקפאה. שנים עשר חודשי ההמתנה להחלטת בית המשפט עשו את שלהם וערוץ אפקטיבי ליישום יעדי הממשלה אבד. במילים אחרות: טהרנותם של לוחמי השוויון העמיקה עוד יותר את חוסר השוויון.

↓
רומא כמשל

במקום תוכנית 'המשפיעים' נמצא פתרון אחר: קליטת חרדים במשרות סטודנטיות. אמור מעתה: במקום הכשרה של בוגרי תואר (לעיל, תר-כנית 'משפיעים'), הכשרה של לומדים לתואר. "זה מודל מהפכני בעיניי", אומר לנו נציב שירות המדינה. "מכיוון שאין צורך להמתין שהתלמידים יסיימו את התואר ורק אחר כך ייגשו למכרז, אלא אנחנו מכניסים אותם באופן מיידי ליחידות הממשלתיות, כך שבמקביל לעבודתם הם מקבלים את ההכשרה הנדרשת.

"הדבר הזה מאפשר לאנשים לרכוש עבודה מלכתחילה ואנחנו, כדרג מקצועי, תוך כדי התהליך מכירים אותם ויכולים לעשות להם את ההתאמה לתפקידים שהם מתאימים להם. זה מקצר להם את זמן ההכשרה, זה יותר אטרקטיבי מכל הבחינות. בנוסף, זה גם מדלג על החסם של מבחני הערכה והמיון. חרדים רבים נופלים בשלב הזה לא בגלל שהם פחות טובים אלא בגלל שמבחני המיון לא מתאימים להם. לכן, כשאנחנו מתמודד חרדי כבר מועסק בשירות המדינה כתלמיד הוא בעצם מקבל הכשרה מקדימה ויודע איך לגשת למבחן באופן שעונה על הדרישות".

מור ברזני: "משרות לתלמידים זהו שער כניסה מצויין לשירות המדינה. הם יכולים אחרי שנה וחצי להתמודד במכרזים פנימיים וכל מה שדיברנו על מבחני חני המיון ועל החסמים בדרך, את כל זה עקפנו. תוך שמונה עשר חודש הם כבר מכירים את המשרד וכי משרד מכירים אותם, יש להם שורה מדהימה בקורות החיים וזאת מקפצה משמעותית להשתלבות במשרה ציבורית בכירה. ברגע שאנשים עומדים על טבעו של העובד ומכירים אותו זה אחרת לגמרי ממישהו זר שמגיע ומתבקש להציג את עצמו ואת ניסיונו".